

O‘ZBEKISTON KONFESSIYALARARO DINIY BAG‘RIKENGLIKNING TARIXIY TAJRIBASI.

Andijon Davlat Universitet
Axborot tizimlari va texnologiyalari
1-bosqich talabasi
Akramova Muhayyo Hoshimjon qizi
muhayyoakramova@gmail.com
Andijon Davlat Universitet
Axborot tizimlari va texnologiyalari
1-bosqich talabasi
Mamatqulova Ruxshona Rustamjon qizi
mamatqulovaruxshina@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada globallashuv sharoitida dinning o‘rni, diniy bag‘rikenglik va konfessiyalararo totuvlik mamlakat barqarorligini ta‘minlashning asosiy omili ekanligi ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: din, bag'rikenglik, barqarorlik, konfessiya, bag‘rikenglik

ABSTRACT: This article shows that the role of religion in the context of globalization, religious tolerance and interfaith harmony are the main factors in ensuring the stability of the country.

Key words: religion, tolerance, stability, confession, tolerance.

KIRISH

Diniy bag‘rikenglik muammosi, tabiiyki, zamonaviy dunyoda eng dolzarb va faol muhokama qilinadigan masalalardan biridir. Diniy bag‘rikenglik ijtimoiy ongning murakkab hodisasi sifatida ko‘rib chiqilishi kerak, unda mafkuraviy va ijtimoiy-psixologik munosabatlar birlashadi va ko‘plab diniy an‘analarning qonuniyligini ta‘minlaydi. Diniy bag‘rikenglikni shakllantirish mexanizmlari jamoat munosabatlarining butun tizimi, konstitutsiyaviy va demokratik huquq va erkliklarni to‘liq ro‘yobga chiqarish imkoniyati, shaxs va jamiyatning ma‘naviy madaniyati darajasi bilan bog‘liq.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Qadim zamonlarda paydo bo‘lgan diniy bag‘rikenglik muammosi eng keskin edi, bu erda turli e‘tiqodli xalqlar buyuk imperiyalar doirasida birga yashashga majbur bo‘ldi. Shunday qilib, birinchi jahon imperiyasining asoschisi - Ahamoniylar (miloddan avvalgi VI-IV asrlar) Buyuk Kir II tarixga qadimgi dunyoning eng bag'rikeng hukmdorlaridan biri sifatida kirgan, Bibliyada u "Xudoning moylangani" deb ataladi. "Sharqdan kelgan burgut" (Ishayo 45:1, 46:11). Kir fors payg‘ambari

Zardushtning ta'limotiga sodiq bo'lib, barcha yaxshiliklarning yaratuvchisi hisoblangan xudo Ahura Mazdaga sig'inardi. Zardusht Xudoni axloqiy komillik sifatida ifodalagan. Zardushtiylik dinining asosiy manbasi "Avesto"da "Qulog'ing bilan eshit, qalbing bilan ochiqni ko'r, toki har kim o'zi uchun e'tiqodni tanlasin" degan gapga alohida e'tibor qaratish lozim. Inson huquqlarini e'tiqod erkinligini e'tirof etish hisoblangan xudo Ahura Mazdaga sig'inardi. Zardusht Xudoni axloqiy komillik sifatida ifodalagan. Zardushtiylik dinining asosiy manbasi "Avesto"da "Qulog'ing bilan eshit, qalbing bilan ochiqni ko'r, toki har kim o'zi uchun e'tiqodni tanlasin" degan gapga alohida e'tibor qaratish lozim. Inson huquqlarini e'tiqod erkinligini e'tirof etish g'oyasining qadimgi dunyoda eng qadimgi ifodalaridan biri bu erda o'z o'rnini topadi. Diniy bag'rikenglik an'analari o'zining xilma-xil ko'rinishlarida O'rta Osiyo olimlari orasida ijtimoiy-falsafiy tafakkur taraqqiyotining barcha bosqichlarida o'zining alohida ifodasini topdi, buni alohida, eng yorqin misollar bilan ko'rsatish mumkin.oyasining qadimgi dunyoda eng qadimgi ifodalaridan biri bu erda o'z o'rnini topadi. Diniy bag'rikenglik an'analari o'zining xilma-xil ko'rinishlarida O'rta Osiyo olimlari orasida ijtimoiy-falsafiy tafakkur taraqqiyotining barcha bosqichlarida o'zining alohida ifodasini topdi, buni alohida, eng yorqin misollar bilan ko'rsatish mumkin.

Ko'pgina buyuk mutafakkirlar xalqlar va shaxslarning o'ziga xos xususiyatlari va sharoitlarini hisobga olgan holda din tanlash huquqi g'oyasidan chiqdilar. Shunday qilib, Forobiy shunday deb yozgan edi: "...bir guruh yoki bir xalq tasavvur qila oladi... taqlid qiyofadagi narsalar boshqa guruh yoki boshqa xalqlardan farq qiladi. Shuning uchun ham fazilatli xalqlar har xil, solih shaharlar esa turli dinlarga ega bo'lishi mumkin. va xuddi shunday baxtga ishoning". Jahon tarixi fazosi siqilayotgan globallashuv sharoitida diniy bag'rikenglikni rivojlantirish, dinlararo birdamlikni parallel ravishda rivojlantirish eng samarali hisoblanadi. Ta'kidlash joizki, globallashuv sharoitida diniy bag'rikenglik va konfessiyalararo totuvlik mamlakatimiz barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Aynan mustaqillik yillarida mamlakatimizdagi diniy bag'rikenglik va konfessiyalararo totuvlik holatiga ijobiy munosabat mamlakatimiz taraqqiyotida yangi davrga asos soldi.

Xususan, bag'rikenglik va insonparvarlik madaniyati, diniy bag'rikenglik, konfessiyalararo totuvlik muhiti, o'z navbatida, fuqarolarimizni, ayniqsa, yosh avlodni Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shundan kelib chiqib, 2018-yil 16-aprelda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev "Diniy-ma'rifiy soha faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5416-sonli farmonni imzoladi. Ushbu hujjat O'zbekistonda diniy ta'lim tizimining uzluksizligini ta'minlashga qaratilgan: boshlang'ich bosqichdan (o'rta maxsus islom ta'lim muassasalari yoki madrasalar) oliy va keyingi diniy ta'limgacha. O'z navbatida, bu omillar O'zbekistonda davlat siyosatining eng muhim

ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilandi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoniga muvofiq, xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash, tashqi siyosatni olib borish o‘zaro manfaatdorlik va amaliylik, davlatimiz mustaqilligi va mamlakatimizning xalqaro nufuzini mustahkamlashda diniy bag‘rikenglik va konfessiyalararo totuvlikni ta‘minlash. Aynan mana shu omillar mamlakatimiz taraqqiyoti, jahon miqyosida tinchlik, barqarorlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlashga zamin yaratmoqda. Yurtimizda zardushtiylik, buddizm, nasroniylik, moniylik, islom dini vakillari azaldan ahil-inoq, tinch-totuv yashab kelgan. Xususan, mamlakatimizning ko‘plab shaharlarida masjidlar, cherkovlar, sinagogalar mavjud. O‘z navbatida, bu muqaddas maskanlarda turli dinga e‘tiqod qiluvchi millat va elatlar o‘zlarining diniy marosimlarini bimalol bajarganlar. Binobarin, bu holatni bugungi kunda mamlakatimizda istiqomat qilayotgan, turli dinlarga e‘tiqod qiluvchi barcha millat va elatlarning o‘zaro hamkorligi misolida ham ko‘rish mumkin. Tarixdan ma‘lumki, O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligi e‘lon qilingan davrda millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglik yo‘li bilan tinchlik va barqaror taraqqiyot asoslarini mustahkamlashda barcha dinlar o‘rtasida diniy qarama-qarshiliklar bo‘lmagan. Bu borada Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta‘kidlaganidek: “Davlatimiz ko‘p millatli va ko‘p konfessiyali davlatdir. Bugun yurtimizda 130 dan ortiq millat va elat vakillari bir oila farzandlaridek istiqomat qilmoqda. Bu borada xalqimizning qadimiy bag‘rikenglik an‘analari muhim o‘rin tutishi shubhasiz”.

Bu, o‘z navbatida, O‘zbekistondagi millatlararo totuvlik, diniy bag‘rikenglik, konfessiyalararo totuvlik va hamjihatlikning o‘ziga xos namunasi, barcha dinlarga nisbatan bag‘rikenglikning ijobiy namunasidir. Binobarin, ma‘naviyatimizning ajralmas qismi bo‘lgan xalqimizga xos etnik, madaniy va diniy bag‘rikenglik ildizlari boshqa din vakillari tomonidan ham e‘tirof etilganidek, uzoq o‘tmishga borib taqaladi. Ta‘kidlash joizki, dunyoda mavjud dinlar o‘z mohiyatida ezgulik, tinchlik, mehr-oqibat, do‘stlik, bunyodkorlik g‘oyalarini o‘zida mujassam etgan. Xususan, din odamlarni halollik va poklik, mehr-oqibat, hamjihatlik va bag‘rikenglikka chorlaydi. Islom va nasroniylik dinlari insonparvarlik g‘oyalarini o‘zida mujassam etgan axloqiy me‘yorlarni targ‘ib qiladi: rahm-shafqat, rahm-shafqat, halollik, qalb pokligi, mardlik va tantanavorlik. Jahon dinlaridan biri bo‘lmish xristianlik o‘z dindorlarini diniyaxloqiy g‘oyalar asosida mehr-oqibat ko‘rsatishga, haqiqatni aytishga, mazlum va mehnatkash xalqqa yordam berishga, mehnat qilishga, ahil-inoq yashashga da‘vat etadi.

Shunday qilib, barcha jahon dinlarida diniy bag‘rikenglik muammosi ham umuminsoniy, ham diniy-axloqiy fazilatlariga singib ketgan. Shunday qilib, din inson ongiga ta‘sir qilishning eng samarali usullaridan biriga aylandi. O‘z navbatida, diniy

ta'limotlar insonning hayotdagi sinovlar, muammo va qiyinchiliklarni yengib o'tishiga yordam beradi, odamlarga ishonchni mustahkamlaydi, har qanday jamiyat hayotida madaniyat va ma'naviyatga ta'sir ko'rsatadi. Bugun yurtimizda 130 dan ortiq millat va elat ahil-inoq, ahil-inoq yashab kelmoqda. Respublika ko'p konfessiyali davlat bo'lib, hozirda O'zbekistonda 16 konfessiyaga mansub 2239 diniy tashkilot faoliyat ko'rsatmoqda.

Ta'kidlash joizki, mamlakatimizda hukm surayotgan millatlararo totuvlik, diniy bag'rikenglik, do'stlik va hamjihatlik muhiti, o'z navbatida, tinchlik va barqarorlikni ta'minlash orqali O'zbekistonning xalqaro maydondagi nufuzini yanada mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bugun O'zbekistonda tinchlik va taraqqiyotni ta'minlash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Respublikada tinchlik, osoyishtalik, barqarorlik va farovonlik muhiti hukm surishidan barcha din vakillari birdek manfaatdor. O'z navbatida, davlat turli dinga e'tiqod qiluvchi fuqarolar va fuqaroligi bo'lmaganlar, turli dinlarga mansub diniy tashkilotlar o'rtasida o'zaro yarashuv va hurmatni mustahkamlashga ko'maklashadi, diniy va boshqa aqidaparastlik va ekstremizmga qarshi kurashish va munosabatlarni keskinlashtirishga, turli millat vakillari o'rtasida adovatning kuchayishiga yo'l qo'ymaydi. e'tiqodlar. Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev ushbu masala yuzasidan fikr yuritar ekan, "...hozirgi kunda dunyoning turli mintaqalarida millatlar va dinlar o'rtasidagi ziddiyat kuchaymoqda, millatchilik, diniy murosasizlik kuchaymoqda. Bu illatlar davlatga singib ketgan, jamiyatni barbod qilmoqda. va radikal guruh va oqimlarning g'oyaviy asosiga aylanib bormoqda. Mana shunday og'ir sharoitda mamlakatimizda turli millat va din vakillari o'rtasidagi do'stlik va hamjihatlikni yanada mustahkamlash biz uchun tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu shubhasiz, ishonchli vakil bo'lib xizmat qilmoqda. yurtimizdagi tinchlik-osoyishtalik garovi, xalqimizning bunyodkorlik salohiyati, ertangi kunga ishonchi yuksalishiga zamin yaratdi". Xususan, O'zbekistonda millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik munosabatlarini, birinchi navbatda, dinlararo nizolarning oldini olish orqali ta'minlash turli din vakillari o'rtasida o'zaro hamkorlik, hamjihatlik va o'zaro tushunishni shakllantirish uchun zamin yaratadi. Bu omil bevosita yurt tinchligi va taraqqiyotiga, umuminsoniy madaniyat va ma'naviyat yuksalishiga xizmat qiladi.

XULOSA

Shunday qilib, tadqiqot natijalaridan ko'rinib turibdiki, sayyoramiz aholisining yarmidan ko'pi o'zini dindor deb hisoblagan sharoitda madaniy-tsivilizatsiyaviy mavjudlik makonida jamiyatning diniy bag'rikengligi kelajakning asosi va kafolati hisoblanadi. jamiyatimizga beradigan zamonaviylik chaqiriqlari va tahdidlari darajasini pasaytirish sharoitida respublikaning barqaror rivojlanishi.

Foydanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son qarori. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi// O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, 2017-yil. – No 6. – 70-modda.
2. Murtazaeva R.X. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va bag'rikenglik. O'quv qo'llanma-T., Universitet, 2007 yil.
3. Avazov Komil Holievich, Barqaror jamiyatni shakllantirishning ma'naviyaxloqiy jihatlari Xalqaro gumanitar fanlar ijtimoiy fanlar va ta'lim jurnali 2017,4(10): 1-9.
4. Komil Avazov Zamonaviy jamiyatning ichki va tashqi tahdidlari, xavfsizligi va barqarorligi hamda ularning yaqinligi//Maqola "Rossiya va musulmon dunyosi" byulleteni nashr qilish uchun taqdim etilgan. //Rossiya va musulmon dunyosi. 2017 yil.№3 (297).
5. Xollievich AK (2017) Tahdidga chidamli jamiyatni shakllantirishning ma'naviy jihatlari. J Socialomics 6: 214.doi:10.1472/2167-0358.1000214
6. Авеста в истории и культуре Центральной Азии. Душанбе, 2001. - 541 с.
7. Абу Наср Форобий. Фозил одамлар шахри. -Т.: Фан, 1993.
8. Муртазаева Р.Х. Толерантность как интегрирующий фактор в многонациональном Узбекистане. Т.: Узбекистан, 2010.
9. Pakhrutdinov Shukritdin Uzbekistan: Barqaror rivojlanish va tez o'zgarishlar intensivligi uchun mas'uliyat// Advances in Social Sciences Research Journal. jild. 6 № 8 (2019 yil): bet. 1–16 London
- 10.К. Авазов Внешние и внутренние угрозы современности, безопасность и стабильность в обществе, и их взаимосвязь// Россия и мусульманский мир. - 2017. - Том 7. № 301 ст.102-114